

WAT KAN WEL/NIET?

TOELATING VAN EEN LEERLING

Wie zijn kind wil aanmelden op een school, komt geregeld voor een (figuurlijk) gesloten deur te staan: sorry, er is geen plek voor uw kind. Scholen hanteren verschillende soorten toelatingsregels of voorrangsregels. In hoeverre zijn die regels juridisch toelaatbaar?

De Wet op het primair onderwijs vermeldt in de eerste plaats dat de toelating tot een school niet afhankelijk is van een rechtmatig verblijf in Nederland. Een kind dat hier niet legaal verblijft, kan dus niet om die reden geweigerd worden. Ook mag de toelating niet afhankelijk zijn van een geldelijke bijdrage van de ouders¹. Een school mag een financiële bijdrage van ouders vragen, maar pas nadat de leerling is toegelaten en ook dan is de bijdrage vrijwillig.

MINIMUMLEEFTIJD

Een aanmelding van een kind bij een school kan niet eerder worden gedaan dan vanaf de dag waarop het kind de leeftijd van drie jaar bereikt. Indien ouders vóór die leeftijd hun kind aanmelden, is dat een 'vooraanmelding' die niet mag leiden tot een toelatingsbeslissing en die ook niet automatisch kan worden omgezet in een aanmelding. Schoolbesturen mogen eventueel aanmeldperiodes hanteren. Ze verzoeken dan ouders van leerlingen die zijn geboren in een bepaalde periode hun kind voor een bepaalde datum aan te melden. Het is ouders overigens nadrukkelijk toegestaan hun kind op verschillende scholen tegelijkertijd aan te melden. Strategisch inschrijfgedrag van ouders komt regelmatig voor. In verband met wachtlijsten wordt een kind bij verschillende scholen aangemeld. Bij gemeentes met een centrale aanmeldprocedure moet het mogelijk zijn het kind aan te melden bij meer dan één school².

MAXIMALE CAPACITEIT

De regels over toelating hangen soms af van de vraag of de school openbaar of bijzonder is. In alle gevallen geldt: als er op de school waar de leerling is aangemeld geen ruimte beschikbaar is, kan zij de toelating weigeren. Een school is dus niet verplicht om te groeien omdat de school toevallig populair is onder ouders. Dat mag er echter, voor wat betreft het openbaar onderwijs, niet toe leiden dat er op redelijke afstand geen plek is. Het gemeentebestuur moet daar voor zorgen. Uiteraard mag de school het argument

dat ze 'vol' is niet oneigenlijk gebruiken³. Of er plaats is, is afhankelijk van de ruimte binnen een bepaalde leeftijdsgroep. Maar wanneer de school 'vol' is voor de ene leerling en er voor de andere leerling wel nog plek is, wringt het natuurlijk. Zo is het bijvoorbeeld niet toegestaan te stellen dat er in een groep een maximaal aantal leerlingen met een arrangement of extra ondersteuningsbehoefte plaatsbaar is. Er moet steeds onderzocht worden of de school de begeleiding kan bieden die een aangemelde leerling, gezien zijn ondersteuningsbehoefte, nodig heeft⁴. In sommige gemeenten hebben alle scholen een centrale aanmeldprocedure ingevoerd, waarbij op basis van loting wordt bepaald of een leerling wordt toegelaten tot de school van eerste voorkeur. Het komt ook voor dat scholen zelfstandig een lotingsstelsel gebruiken. Voorwaarde is wel dat de systematiek zuiver is, zodat er geen leerlingen benadeeld worden⁵.

VOORRANGSREGELS

Verschiede scholen hanteren voorrangsregels, zoals voor (stief-)broertjes of zusjes van ingeschreven leerlingen, kinderen van personeelsleden of kinderen die ingeschreven zijn op het bij de school horende kinderdagverblijf. In het voortgezet onderwijs wordt soms voorrang verleend aan leerlingen die primair onderwijs hebben gevolgd op basis van hetzelfde onderwijsconcept als de desbetreffende middelbare school. Dergelijke regels zijn toelaatbaar.

DE IDENTITEIT VAN DE SCHOOL

Openbare scholen moeten algemeen toegankelijk zijn, in de zin dat zij leerlingen niet kunnen weigeren op basis van godsdienst of levensbeschouwing. Voor veel bijzondere scholen geldt dat zij een open toelatingsbeleid hanteren ten aanzien van de geloofsrichting van ouders en leerlingen en openstaan voor alle leerlingen. Maar ze kunnen van leerlingen en ouders verlangen dat zij de richting van de school onderschrijven. Het moet dan wel gaan om consistent toelatingsbeleid, waarbij de toelatingseisen corresponderen met de (meestal religieuze) identiteit van de school.

MR. BAS VORSTERMANS

advocaat bij Cascade advocaten, b.vorstermans@cascadeadvocaten.nl

SCHOOLWIJKENBELEID

De gemeente kan voor openbare basisscholen een schoolwijken- of postcodebeleid vaststellen als dat in het belang van een doelmatige spreiding van leerlingen is. Geven ouders echter schriftelijk aan dat zij willen dat hun kind tot een andere openbare basisschool wordt toegelaten, mag dat niet geweigerd worden⁶. Ook het bijzonder onderwijs mag zo'n schoolwijkenbeleid hanteren en dan kan de wens van ouders om hier van af te wijken wél genegeerd worden.

VOORKOMEN SEGREGATIE

Gemeenten, schoolbesturen en kinderopvang zijn wettelijk verplicht segregatie te voorkomen, integratie te bevorderen, onderwijsachterstanden te voorkomen en inschrijvings- en toelatingsprocedures af te stemmen. Dat kan leiden tot een 'voorstel om tot een evenwichtige verdeling van leerlingen met een onderwijsachterstand over de scholen' te komen. Het is daarbij wel verboden onderscheid naar ras te maken. Zoals de school die de schoolbevolking een afspiegeling wilde laten zijn van de wijk en stelde dat niet meer dan 25 procent van de leerlingen een allochtone achtergrond mocht hebben⁷. En Rotterdam streefde naar een gelijkmatige samenstelling van de schoolpopulatie door dubbele wachtlijsten te hanteren, één voor allochtone en één voor autochtone leerlingen. In 2005 oordeelde de Onderwijsraad echter dat dit in strijd is met gelijkebehandelingswetgeving. Beleid gebaseerd op criteria zoals taal- en onderwijsachterstand is wel toelaatbaar. Sommige gemeenten werken nu met een spreidingsbeleid, waarbij het maken van onderscheid op grond van ras vermeden wordt⁸.

ONDERSTEUNINGSBEHOEFTE

Bij aanmelding van een leerling beoordeelt de school of deze leerling een extra ondersteuningsbehoefte heeft. De school kan de ouders hiervoor om de benodigde gegevens vragen. Is de school na gedegen onderzoek niet in staat de benodigde ondersteuning te bieden, dan kan zij de toelating van deze leerling weigeren. De school kijkt daarbij naar het eigen schoolondersteuningsprofiel en de mogelijke extra begeleiding via het samenwerkingsverband. Na weigering is de school verplicht zorg te dragen voor een andere school die bereid is de leerling toe te laten. Een terugverwijzing

naar de school waar de leerling op dat moment nog staat ingeschreven volstaat niet⁹.

CENTRAAL TOELATINGSBELEID DE TOEKOMST?

Het Centraal Planbureau concludeerde in een rapport van oktober 2021 dat ongelijke toegang tot het onderwijs ontstaat en de vrije schoolkeuze niet gegarandeerd kan worden als voor bepaalde scholen meer animo is dan het beschikbare aantal plaatsen. Wordt de verdeling georganiseerd op basis van volgorde van aanmelding, dan zijn de ongeïnformeerde ouders in het nadeel¹⁰. Het CPB stelt daarom een centraal toelatingsbeleid voor om de gelijke toegang te bewaken. Dit ontbreekt nu nog omdat de verantwoordelijkheid voor de plaatsing van leerlingen bij de schoolbesturen ligt. De overheid kan bijdragen aan een eerlijk toelatingsbeleid door hiervoor richtlijnen op te stellen. In veel grote steden wordt het toelatingsbeleid voor het voortgezet onderwijs al gezamenlijk geregeld, maar deze ontwikkeling zet zich ook binnen het primair onderwijs voort. Wie weet is een centrale aanmeldprocedure over tien jaar de norm in heel Nederland. *BSM*

Noten

- 1 Artikel 40 Wpo.
- 2 Brief van de staatssecretaris van OCW aan schoolbesturen d.d. 20 december 2016, kenmerk 1115253.
- 3 Zie bijvoorbeeld Geschillencommissie passend onderwijs 25 mei 2016, nr. 107180.
- 4 Zie bijvoorbeeld Geschillencommissie passend onderwijs 26 juli 2021, nr. 7888.
- 5 Zie Rechtbank Amsterdam 15 augustus 2007, ECLI:NL:R-BAMS:2007:BC1543.
- 6 Artikel 65 Wpo.
- 7 CGB 6 november 2001-99
- 8 Een voorbeeld is het Gemengde scholen beleid in de gemeente Nijmegen, waarin een centrale aanmelding gecombineerd wordt met voorrangregels, die er vooral op gericht zijn dat leerlingen in de eigen buurt onderwijs krijgen. Daarmee lijkt dit beleid op het schoolwijkenbeleid uit de vorige alinea.
- 9 Geschillencommissie passend onderwijs 16 september 2016, nr. 107347.
- 10 Centraal Planbureau: 'Beschermen van gelijke toegang tot scholen', oktober 2021.